

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ...

Η περίπτωση του Ρόμπερτ Κόρμιερ

ΡΟΜΠΕΡΤ ΚΟΡΜΙΕΡ

1. «Ο πόλεμος της σοκολάτας»

Μυθιστόρημα

Μετάφραση: Μαρία Κονδύλη

2. «Είμαι το τυρί»

Μυθιστόρημα

Μετάφραση: Κώσσια Κοντολέων

Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΟΛΙΤΗ

ΤΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ διβλία που απευθύνονται ειδικά σε νέους και εφήβους αποτελούν μια συνεχώς ανερχόμενη κατηγορία βιβλίων, μυθιστορημάτων κυρίως, που τα τελευταία χρόνια και στη χώρα μας έρχονται να καλύψουν ένα κενό και να ικανοποιήσουν μια ανάγκη. Το κενό αναφέρεται μέσα από την τεχνηέντως, μάλλον, τονιομένη διάσταση: βιβλία για παιδιά - βιβλία για μεγάλους. ωστόσο, η ανάγκη των εφήβων, των νέων γενικότερα, να αισθητοποιήσουν τη λογοτεχνική εμπειρία ως ομόλογη της δικής τους ζωής - μιας ζωής που τη συνιστούν ιδιαιτερότητες υποκειμενικά - συναισθηματικά διωμένες ή αντικειμενικά προσδιορισμένες - είναι τόσο υπαρκτή όσο και επιτακτική. Οι νέοι σήμερα, περισσότερο ίσως από ποτέ, επιζητούν να κατανοήσουν όχι μόνο τα δικά τους κίνητρα και συναισθήματα αλλά και των προσώπων που πλαισιώνουν τη ζωή τους. Τα μυθιστορήματα του Κόρμιερ κινούνται ακριβώς προς αυτήν την κατεύθυνση: καταγράφουν τον αγώνα των εφήβων - ηρώων τους να κατανοήσουν την ύπαρξή τους.

Δημοσιογράφος στην αρχή και μυθιστοριογράφος στη συνέχεια, ο Αμερικανός Ρόμπερτ Κόρμιερ (1925-) έγραψε μυθιστορήματα για μεγάλους και διηγήματα. Έγινε όμως γνωστός κυρίως ως συγγραφέας για μεγάλα παιδιά και εφήβους με το μυθιστόρημά του «The Chocolate

War» (1974). Ακολούθησαν τα: «I am the cheese» (1977), «After the first death» (1979), «Eight plus one stories» (1980). Τα διβλία αυτά, κατέχοντας μια περίοπτη θέση στον κατάλογο των βιβλίων για εφήβους κατά τη δεκαετία του '70, εξασφάλισαν στο δημιουργό τους τη ψήμη ενός από τους πρωτοπόρους της λογοτεχνίας εκείνης που έχει για κύριο αποδέκτη της τους νέους.

Ο θεματικός πυρήνας των δύο αυτών μυθιστορημάτων επικεντρώνεται από το συγγραφέα, αλλά και τον αναγνώστη, στην απώλεια (ή και στην καταστροφή) της αθωότητας και της - σε όλη την εννοιακή της πολλαπλότητα - ανθρωπιάς των εφήβων - ηρώων από έναν κόσμο τραχύ και άγριο.

Έχοντας χάσει τη μητέρα του και ζώντας με τον πατέρα του μια νωθή ζωή κάπου στην Αμερική, ο Τζέρι Ρενό στο μυθιστόρημα «Ο πόλεμος της σοκολάτας» αναρωτιέται αν μπορεί (με τα λόγια του Τ.Σ. Έλιοτ) «να διαταράξει το σύμπαν». Μια τέτοια απορία βέβαια δεν σηματοδοτεί μόνο το πέρασμα ενός εφήβου από τη συνειδητοποίηση της παθητικότητάς του στην ενεργοποίησή του ως σκεπτόμενου ατόμου: κατευθύνει και τον αναγνώστη να αναρωτηθεί για το δικό του ρόλο κατά την αναγνωστική - κειμενική διαδικασία. Επιπλέον, τα κειμενικά στοιχεία που ο Κόρμιερ τονίζει, σκόπιμα, αποτελούν ενδείξεις μιας αφηγηματικής (σχεδόν κινηματο-

γραφικής) τεχνικής που θέλει στενά δεμένους από τη μια τους μυθιστορηματικούς χαρακτήρες και τη δράση και από την άλλη τη μυθιστορηματική δράση και τους αναγνώστες.

Στο ημερήσιο καθολικό σχολείο για αγόρια όπου φοιτά ο Τζέρι, ο μοναχός Λιον, αντιπροσωπεύοντας μια αυταρχική παιδαγωγική, σχεδιάζει να συγκεντρώσει «περισσότερα» χρήματα από κάθε άλλη χρονιά, κατά την καθιερωμένη εκστρατεία πώλησης σοκολάτας. Ανεπίσημο βοηθός αυτή του την προσπάθεια ο Λιον έχει μια ομάδα παιδιών, τις «Σκοπιές», που λειτουργώντας με πρότυπα μαφίας, αναγκάζουν τα άλλα παιδιά να πάρουν μέρος στην εκστρατεία. Ο Τζέρι αρνείται να πουλήσει σοκολάτες, πιστεύοντας ότι έτσι θα προστατεύσει τον εαυτό του. Ουσιαστικά αποστασιοποιείται από διλήμματα μεταξύ καλού και κακού, αρνούμενος να νιώσει θύμα. Κι ενώ στην αρχή τα καταφέρνει (αναδεικνύεται μάλιστα και σε ήρωα του σχολείου), τελικά απομονώνεται και, εύθραυστος πια, συνθλίβεται ως προσωπικότητα.

Αντίθετα, ο νεαρός Άνταμ στο «Είμαι το τυρί» νιώθει από την αρχή θύμα. Πορεύεται (φα-

νταστικά ή πραγματικά άραγε;) σε μια διπλή διάσταση του παρόντικού χρόνου: με «σύντροφο» του ένα ποδήλατο αναζητά τον πατέρα του και με «σύμβουλό» του το γιατρό (!) Μπρεντ αγωνίζεται να συμπληρώσει τα κενά της μνήμης του για να ξαναβρεί τον εαυτό του. Ο αναγνώστης έχει την αίσθηση, κατά το μεγαλύτερο μέρος του διβλίου, ότι το μυστήριο - δοσμένο μάλιστα με αριστοτεχνικές αφηγηματικές τεχνικές τέτοιες που θυμίζουν ψυχολογικό θρίλερ - συμπλέκει τα νήματα της υπόθεσης, «θολώνει» τα νοήματα και τον απομακρύνει από τα πραγματικά περιστατικά. Παράλληλα, ο αναγνώστης ζει, όπως έχει επισημάνει ήδη η κριτική για το «Είμαι το τυρί», ένα μυθολογικό παράδοξο: ενώ συμμετέχει στην εξαγωγή του μηνύματος μέσα από αναγνωστικές προσδοκίες που γεννιούνται και από άλλες που διαψεύδονται, την ίδια στιγμή εξαναγκάζεται από την κειμενική εξέλιξη να βρίσκεται σε απόσταση από το κείμενο, προσδοκώντας, ως μελλοντικά, γεγονότα που έχουν ήδη συντελεστεί. Πράγματι, ο Κόρμιερ ξεδιπλώνει σιγά σιγά, βασανιστικά θα λέγαμε, όλες εκείνες τις λεπτομέρειες - ενδείξεις που θα βοηθήσουν τον αναγνώστη να συνθέσει τα κειμενικά κομμάτια. Ο αναγνώστης όμως συνειδητοποιεί ότι πάντα κάτι του διαφεύγει και, θγαίνοντας έξω από τη συνθησιμένη αναγνωστική διαδικασία, επανέρχεται και επαναξιολογεί και δεν θα είναι παρά από τη μέση σχεδόν του διβλίου και πέρα που θα καταφέρει να έχει μια πιο ξεκάθαρη επαφή με την υπόθεση.

Υποταγμένος στη μοίρα της οικογένειάς του, που αναγκάζεται να κρύβεται εξαιτίας της αποκάλυψης της σχέσης ανάμεσα στη διεφθαρμένη εξουσία και το οργανωμένο έγκλημα από το δημοσιογράφο πατέρα του, ο Άνταμ πιστεύει ότι η ζωή του απειλείται. Οι αμφιβολίες του

για την ίδια του την ταυτότητα τον οδηγούν στην ανακάλυψη της αλήθειας, αλλά και στην οδυνηρή βίωση μιας αβεβαιότητας. Το μυστικό της πραγματικής του ζωής και ταυτότητας, ερμητικά κλεισμένο στη σκέψη και στην ψυχή του, μένει μακριά ακόμη κι από την Έιμι, την αγαπημένη του. Η προκαθορισμένη μοίρα των γονιών του, ο αφανισμός τους δηλαδή από τις σκοτεινές δυνάμεις της εξουσίας, πραγματώνεται, ενώ ο Άνταμ έγκλειστος σε ίδρυμα γίνεται έρμαιο των ανακριτικών προθέσεων του «συμβούλου» του που θέλει να μάθει τα πάντα. Οι συνεδρίες ψυχαναλυτή - ψυχαναλύμενου μετατρέπονται φανερά σε ανακριτικές διαδικασίες που σκοπό έχουν να καταστρέψουν στη σκέψη και να συνθλίψουν την προσωπικότητα του Άνταμ.

Αν και τα μυθιστορήματα του Κόρμιερ που παρουσιάσαμε παραπάνω δεν συνιστούν αυτό που θα λέγαμε «ευχάριστο ανάγνωσμα», δεν μπορεί κανείς να τα βάλει εύκολα στην άκρη. Μάλλον νιώθει εντονότερη την ανάγκη να βρίσκεται σε εγρήγορη - ιδιαίτερα στο «Είμαι το τυρί» -

αφού χρειάζεται να αποκωδικοποιεί και να ανασυνθέτει κειμενικά δεδομένα, να αλλάζει οπτική γωνία ακολουθώντας τις σύνθετες αφηγηματικές τεχνικές του συγγραφέα, να ενσωματώνει επιμέρους θεματικές δομές μέσα στον οριζοντα του κειμένου, να αμφισβητεί και γενικά να αντιδρά στο κείμενο προκειμένου να κατακτήσει το «νόημά του», όπως ακριβώς αντιδρά ένας έφηβος στις ορίζουσες της ανήσυχης ζωής του. Και είναι γι' αυτήν ακριβώς τη σχέση που ο Κόρμιερ εγκαθιστά με τον αναγνώστη του, για την οποία δικαιολογημένα θεωρείται ως ένας από τους πρωτοπόρους της λογοτεχνίας που απευθύνεται σε νέους και εφήβους και αξίζει να διαβαστεί από αυτούς.